



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 58/2026-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Kováčska 28, Košice, proti postupu a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/128/2023 z 30. júla 2025 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/128/2023 z 30. júla 2025 **bolo porušené** základné práva sťažovateľov vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/128/2023 z 30. júla 2025 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **2968,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. októbra 2025, ktorá bola uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 58/2026-24 zo 29. januára 2026 prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu, domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 prvej a druhej vety, čl. 20 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) označeným postupom a rozsudkom najvyššieho súdu o zamietnutí dovolania, ktorý navrhujú zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Tiež navrhujú, aby príslušný senát ústavného súdu podal návrh na začatie konania o súlade § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovo-právnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“) s čl. 1, čl. 12, čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a s čl. 1 dodatkového protokolu a pozastavil jeho účinnosť z dôvodu, že ďalšie uplatňovanie zákona môže ohroziť základné práva a slobody.

2. Sťažovatelia sa ako žalobcovia (podieloví spoluvlastníci pozemkov) domáhali proti mestu Košice ako žalovanému zaplata 38 821,28 eur s príslušenstvom ako odplaty za zákonné vecné bremeno zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z. za dobu troch rokov od 7. apríla 2016 do 7. apríla 2019 do zaplata. O podanej žalobe rozhodol Okresný súd Košice II (teraz Mestský súd Košice) rozsudkom č. k. 13C/64/2019-245 zo 14. apríla 2022 tak, že žalobu zamietol a krajský súd rozsudkom sp. zn. 9Co/50/2022 z 31. mája 2023 toto rozhodnutie potvrdil.

3. V konaní súdy vychádzali z nesporných okolností, že nehnuteľnosť žalovaného (školská budova a oplotený areál školy v k. ú. [REDACTED]) sa nachádza na pozemkoch v podielovom spoluvlastníctve sťažovateľov. Žalovaný počas celého sporného obdobia prenajímal uvedenú budovu Arcidiecéznej charite Košice na účel poskytovania sociálnych služieb, preto tento prenájom nebolo možné považovať za výkon podnikateľskej činnosti. V súlade s rozhodovacou praxou najvyššieho súdu následne vyhodnotili, že sťažovatelia majú nárok na jednorazovú náhradu za zákonné vecné bremeno (zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z.). Právo na peňažné plnenie však nebolo možné priznať s ohľadom na uplynutie trojročnej premlčacej doby plynúcej od účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. (1. júla 2009, *pozn.*), pričom žaloba bola podaná až 8. apríla 2019.

4. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu sťažovatelia podali dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie ako celok zamietol podľa § 448 CSP.

4.1. Vo vzťahu k dovolacej námietke [§ 420 písm. f) CSP] týkajúcej sa (i) nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu pre nedostatočnosť odôvodnenia v otázke premlčania najvyšší súd z pohľadu referenčnej normy (§ 393 ods. 2 CSP) dospel k záveru, že odvolací súd sa s namietanou otázkou charakteru (jednorazovej) náhrady za zákonom zriadené vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. vysporiadal a svoje závery odôvodnil dostatočne, jasne, zrozumiteľne a presvedčivo. Ďalej konštatoval, že odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozsudku dostatočne a zrozumiteľne vysporiadal aj s námietkou porušenia princípu právnej istoty a princípu legitímnych očakávaní, a preto túto námietku nepovažoval za dôvodnú.

4.2. Vo vzťahu k namietanému odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP] týkajúcej sa charakteru odplaty za vecné bremeno ako opakujúcej sa dávky najvyšší súd s poukazom na vlastnú judikatúru o jednorazovej náhrade za zákonné vecné bremeno konštatoval, že súdy nižšej inštancie sa od ustálenej judikatúry dovolacieho súdu neodklonili, a dovolanie v tejto časti vyhodnotil ako neprípustné.

4.3. Pokiaľ ide o dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, najvyšší súd k prvej položenej otázke (i) „či podnikanie podľa § 1 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. sa vzťahuje na obce a nie na subjekt, ktorý má v nájme nehnuteľnosti, a či o podnikanie ide vždy, ak nehnuteľnosti dá do nájmu iným subjektom, či už podnikateľom alebo charite“ uviedol, že ide o otázku nejasnú, nezrozumiteľnú, zmätočnú a nedostatočne vymedzenú, ktorú odvolací súd v zmysle zákonných kritérií dovolania neriešil. Dodal, že pre odvolací súd bola rozhodujúca otázka premlčania nároku na odplatu za zákonné vecné bremeno. Obdobný záver najvyšší súd uplatnil aj k druhej dovolacej otázke (ii) „či vecné bremeno podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. zanikne dňom, ktorým nehnuteľnosť začala slúžiť na podnikanie, ak účinnosťou zákona vzniklo, ale neskôr nehnuteľnosť začala slúžiť na podnikanie“ s tým, že odvolací súd túto otázku v konaní neriešil. Z tohto dôvodu vyhodnotil obe otázky ako neprípustné, čo samo osebe zakladá dôvod na odmietnutie dovolania podľa § 447 písm. f) CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Sťažovatelia v podanej ústavnej sťažnosti argumentujú:

- a) porušením princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty s poukazom na dlhoročnú konštantnú rozhodovaciu prax všeobecných súdov, podľa ktorej majú nárok na odplatu za vecné bremeno podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. vo forme opakujúceho sa plnenia (renty);
- b) ústavne konformným výkladom, ktorý poskytol ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 42/2015, podľa ktorého je nesúladný s ústavou taký zákon, ktorý stanovil jednorazovú odplatu za zákonné vecné bremeno, pretože taká odplata nie je primeraná podľa čl. 20 ods. 4 ústavy, malo by ísť o odplatu opakujúcu sa vo forme renty. Sťažovatelia poukazujú aj na to, že napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu je v priamom rozpore s týmto nálezom;
- c) následkami súdmi preferovaného výkladu § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., ktorými sú najmä porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov, resp. jeho pozbavenie a neochota obcí a samosprávnych krajov vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom pod ich stavbami, sťažovateľom zostáva len „holé“ vlastnícke právo. Zákon č. 66/2009 Z. z. nedáva vlastníkovi pozemku žiadnu možnosť domáhať sa usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom zaťaženým zákonným vecným bremenom a ponecháva ich usporiadanie výlučne na vôli užívateľa pozemku;
- d) zmyslom a účelom zákona č. 66/2009 Z. z., ktorým nebolo určenie jednorazovej odplaty za vecné bremeno, ale usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami. Opakovaná náhrada za vecné bremeno má charakter donucujúceho prostriedku proti vlastníkovi stavby, aby tento vysporiadal majetkové vzťahy v súvislosti s obmedzením vlastníckeho práva vlastníka pozemku. Jednorazová odplata nemá žiadny donucujúci charakter, zvlášť ak je už premlčaná. Ak by malo ísť o jednorazovú odplatu, bolo by to stanovené priamo v zákone ako v iných prípadoch (napríklad § 20 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov);
- e) vecné bremeno podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. má byť dočasné, a to do vykonania pozemkových úprav (čo vyplýva z rozhodnutí okresných súdov a krajských súdov, ako aj najvyššieho súdu a táto dočasnosť je vyjadrená aj v zákone). Ak tomu tak je a nie je stanovený čas trvania, potom jedinou spravodlivou odplatou je odplata vo forme opakujúceho sa plnenia;

f) porušením princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, predovšetkým v kontexte čl. 20 ods. 1 ústavy, a to vytvorením dvoch skupín vlastníkov pozemkov pod stavbami obcí a samosprávnych krajov: (1) v prvej skupine sú vlastníci, ktorým nevzniklo vecné bremeno, pretože mali uzatvorenú nájomnú zmluvu k 1. júnu 2009 s dohodnutou pravidelne sa opakujúcou odplatom (v prípade, ak by nájom skončil, mohli žiadať vydanie bezdôvodného obohatenia), a naproti tomu (2) sú v druhej skupine dotknutí vlastníci, ktorým vzniklo vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. a v prípade neuplatnenia jednorazovej odplaty do 1. júna 2012 nemajú už nárok na žiadnu odplatu;

g) premlčaciu dobu nemožno počítať odo dňa účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., keďže ku dňu účinnosti tohto zákona nemohlo byť sťažovateľom objektívne známe, že majú nárok iba na jednorazovú odplatu [s odkazom aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Urbárska obec Trenčianske Biskupice proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 74258/01)]. Zákon má byť za každých okolností vykladaný v prospech ochrany základných práv a slobôd, teda v prospech vlastníkov. Pokiaľ zákon č. 66/2009 Z. z. o odplate za vecné bremeno mlčí, potom v súlade s princípom právneho štátu, princípom legitímnych očakávaní a princípom spravodlivosti má platiť, že sa strany môžu dohodnúť na jednorazovej alebo opakujúcej sa odplate. Ak sa strany nedohodnú, výber je na vlastníkovi pozemku. Premlčacia doba nemôže plynúť od účinnosti zákona, ale od uzatvorenia takej dohody, alebo v prípade, ak sa nedohodnú, tak od okamihu, keď si vlastník zvolí spôsob odplaty;

6. Podľa názoru sťažovateľov § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. je neústavný, a preto zároveň podávajú návrh, aby senát ústavného súdu podal návrh na začatie konania o súlade zákona č. 66/2009 Z. z. s čl. 1, čl. 12, čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a s čl. 1 dodatkového protokolu, ktorý odôvodnili tak, že ústava neumožňuje, aby k vyvlastneniu alebo nútenému obmedzeniu vlastníckeho práva došlo priamo zákonom, náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva má byť primeraná a opakujúca sa. Zákom č. 66/2009 Z. z. v spojení s ustálenou rozhodovacou praxou dochádza k faktickému vyvlastneniu (sťažovateľom zostáva iba holé vlastníctvo, platia dane, poplatky a samosprávne celky nič nenúti, aby pozemky vysporiadali, pokiaľ je odplata jednorazová a, navyše, už aj premlčaná). Podľa sťažovateľov obmedzenie vlastníckeho práva v tomto prípade nie je vo verejnom záujme.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

7. Najvyšší súd vo vyjadrení č. k. KP 3/2026-54, Cpj 36/2026, doručenom ústavnému súdu 9. marca 2026, po oboznámení sa s obsahom predmetnej sťažnosti a obsahom spisu ponecháva rozhodnutie o ústavnej sťažnosti na ústavný súd.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

8. Zúčastnená osoba, ktorou je mesto Košice (ako žalovaný v konaní pred všeobecným súdom), vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 24. februára 2026 vyjadruje nesúhlas s podanou ústavnou sťažnosťou. Závery napadnutého rozsudku – pokiaľ ide o právnu otázku formy náhrady

za zákonné vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. – považuje v celom rozsahu za správne a súladné s ustálenou rozhodovacou pracou najvyšších súdnych autorít. Nestotožňuje sa so závermi ústavného súdu v náleze sp. zn. II. ÚS 369/2025 z 24. septembra 2025, ak dôvodom na zmenu doterajšej ustálenej judikatúry má byť len skutočnosť, že od účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. uplynulo obdobie viac ako 16 rokov. Len samotné plynutie času bez ďalšieho nemôže spôsobiť zmenu charakteru odplaty za zákonom zriadené vecné bremeno, a to ani s odvolaním na jeho dočasný charakter. Taktiež nesúhlasí s tým, že ustálený výklad nevyvíja tlak na mestá a obce na pristúpenie k zmluvnému riešeniu tohto stavu. Tvrdí, že pokiaľ v čase účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. mala odplata charakter jednorazovej náhrady, je nelogické, aby sa tento charakter menil len z dôvodu plynutia času. Na podporu svojich tvrdení cituje niektoré pasáže z uznesenia ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 427/2024 z 24. septembra 2024 týkajúce sa obdobnej právnej otázky a zdôrazňuje, že samotný ústavný súd konštatoval, že bez zmeny zákona nemá priestor na zmenu doterajšej ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu.

9. Zúčastnená osoba ďalej uviedla, že dochádza k postupnému usporadúvaniu vlastníckych vzťahov k pozemkom, na ktorých sa nachádzajú stavby a iný majetok vo vlastníctve mesta, a to v rámci limitovaných finančných možností. Konkrétne poukazuje na vykupovanie pozemkov v lokalite Borovicového hája a na verejný prísľub odkúpenia pozemkov v areáli Zoologickej záhrady Košice. Dodáva však, že tento proces bude s ohľadom na rozsiahlosť nevysporiadaných pozemkov a s tým spojené množstvo finančných prostriedkov prebiehať v rozmedzí niekoľkých rokov, ktorý bez finančnej podpory štátu nedokáže urýchliť.

III.3. Replika sťažovateľov:

10. Sťažovatelia vo svojom vyjadrení spochybňujú argumentáciu zúčastnenej osoby týkajúcu sa:

a) ustálenosti rozhodovacej praxe k otázke odplaty – a poukazujú pritom na ustálenú (rozsiahlu) rozhodovaciu prax do roku 2020, trvajúcu 10 rokov, podľa ktorej bola odplata za vecné bremeno opakovaná;

b) nesúhlasu s nálezhom sp. zn. II. ÚS 369/2025 – a argumentujú, že tento nálezh korešponduje s právnym názorom vysloveným v náleze sp. zn. PL. ÚS 42/2015 pojednávajúcim o tom, že dlhodobé trvanie obmedzujúceho zásahu je ústavným dôvodom na priznanie opakujúcich sa dávok, na ktoré ústavný súd v uznesení sp. zn. II. ÚS 427/2024 poukazovanom žalovaným nereflektoval.

11. Ďalej argumentujú tým, že najvyšší súd sa ani v jednom rozhodnutí, ktoré majú tvoriť ustálenú rozhodovaciu prax, nezaoberal pri výklade zákona č. 66/2009 Z. z.:

a) jeho cieľom a zmyslom, ktorým je majetkovoprávne vysporiadanie, pričom dodávajú, že právnym názorom o jednorazovej odplate od roku 2020 došlo k jeho popretiu, keďže žalovaný prestal vykupovať a zamieňať pozemky, na ktoré sa posudzovaný zákon vzťahoval;

b) dočasnou vecného bremena;

c) rozsahom (obsahom) vecného bremena, ktorý je oveľa širší než nájom a vlastníkom ostáva iba holé vlastníctvo, z ktorého nemajú nič, iba náklady, čo predstavuje faktické vyvlastnenie bez odplaty;

d) tým, že vecné bremeno nevzniklo na všetkých pozemkoch, ak mali obce a samosprávne kraje ku dňu účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. iné právo k pozemkom (napr. uzatvorené nájomné zmluvy), čím vznikajú dve skupiny vlastníkov;

e) v tejto súvislosti poukazujú aj na právny záver vyplývajúci z rozhodnutia sp. zn. PL. ÚS 12/2025 z 28. mája 2025 o možnosti odklonu od ustálenej súdnej praxe, ak v danom prípade ide o skutočnosť, že ani po takmer 16 rokoch od nadobudnutia účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. nebol dosiahnutý jeho účel.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodnutie najvyššieho súdu o zamietnutí dovolania sťažovateľov, ktorí si ako vlastníci pozemkov pod stavbami vo vlastníctve žalovaného na všeobecnom súde uplatnili nárok na zaplatenie odplaty za vecné bremeno zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z. Porušenie základného práva na spravodlivé súdne konanie a základného práva vlastníť majetok identifikovali v posúdení ich nároku na odplatu za vecné bremeno ako nároku na jednorazovú odplatu, ktorý vznikol účinnosťou zákona 1. júla 2009, na ktorej uplatnenie uplynula trojročná premlčacia doba 1. júla 2012. Základom tohto právneho posúdenia, na ktorej vyriešení primárne spočívali rozhodnutia všeobecných súdov v tejto veci sťažovateľov, bola (dosiaľ) ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu vychádzajúca z analógie s vecným bremenom podľa § 23 ods. 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov.

13. Sťažovatelia ako vlastníci pozemkov dotknutí zákonnými obmedzeniami nie sú prví a ani jediní, ktorí v konaní pred ústavným súdom pravidelne a naliehavo namietajú ústavnú neudržateľnosť a nespravodlivosť výkladu zákona č. 66/2009 Z. z. v otázke jednorazovosti náhrady za vznik zákonného vecného bremena. Objektívna nemožnosť dispozície so zaťaženým predmetom vlastníckeho práva a súčasná stagnácia či neochota samospráv (a štátu) definitívne upraviť vzájomné právne vzťahy bez náležitej peňažnej kompenzácie predstavuje reálny problém dlhodobo sužujúci dotknutých vlastníkov pozemkov. Ich právny problém má aj v dôsledku mlčania zákona vo vzťahu k požiadavke primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva viac ako jedno právne riešenie, ktoré po roku 2020 doviedlo všeobecné súdy (po počiatočnej nekonzistentnej súdnej praxi) k záveru o jednorazovej povahe náhrady.

14. Ústavný súd sa pri posudzovaní opodstatnenosti sťažnostnej argumentácie požadujúcej poskytnutie primeranej opakujúcej sa náhrady riadil relevantnými právnymi závermi vyplývajúcimi z uznesení sp. zn. PL. ÚS 12/2025 z 28. mája 2025 a sp. zn. PL. ÚS 9/2026 z 25. marca 2026, vydaných vo veci návrhov všeobecných súdov na vyslovenie nesúladu špecifikovaných ustanovení zákona č. 66/2009 Z. z. s ústavou, ktoré sťažovateľom prinášajú perspektívu na judikatúrny posun a ich potenciálny úspech pri uplatňovaní ich kompenzačných nárokov.

15. Závery v týchto rozhodnutiach vyslovené na podklade doktríny o evolutívnom vývoji judikatúry predstavujú pre všeobecné súdy taký impulz, ktorý ich má posmeliť k zmene doteraz ustáleného právneho názoru o jednorazovej povahe náhrady za vecné bremeno zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z. Naznačený obrat postoja ústavného súdu k riešeniu odplaty za zriadenie vecného bremena – bez potreby derogačného zásahu ústavného súdu – bol v zmysle záverov ústavného súdu vyvolaný najmä dlhodobou nečinnosťou samospráv (ako vlastníkov delimitovaných stavieb) a nečinnosťou štátu (ako garanta pozemkových úprav), v dôsledku ktorej zatiaľ nedošlo k definitívnemu usporiadaniu vlastníckych vzťahov zákonom predpokladanými nástrojmi (§ 2 zákona č. 66/2009

Z. z.), a to bez viny a na škodu vlastníkov pozemkov. Dôvod na odklon od ustálenej súdnej praxe ústavný súd vzhliadol v skutočnosti, že ani takmer po 16 rokoch od nadobudnutia účinnosti posudzovaného zákona nebol dosiahnutý jeho účel.

16. Z obsahu už uvedených „plenárnych“ uznesení ústavného súdu nepochybne vyplýva prehodnotenie svojho názoru na ďalšiu akceptovateľnosť prevládajúceho náhľadu na povahu náhrady ako jednorazovej. Odklon od precedensu najvyšších súdnych autorít je v zásade možný, avšak je potrebné k tomu pristupovať opatrne, zdržanlivo, v nevyhnutných prípadoch opodstatňujúcich prekročenie princípu predvídateľnosti a tiež s dôkladným odôvodnením tohto postupu; jeho súčasťou by malo byť presvedčivé vysvetlenie toho, prečo napriek očakávaniu rešpektu k doterajšej rozhodovacej praxi bolo rozhodnuté inak (m. m. nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 613/06 z 18. apríla 2007).

17. V konkurencii dvoch právnych názorov k povahe náhrady za vecné bremeno najprv treba zdôrazniť, že ústavný súd nereviduje skorší právny názor o jednorazovej povahe ako vecne nesprávny, len ho obsahovo transformuje (sp. zn. PL. ÚS 9/2026). Žiada sa upresniť, že samotné plynutie času bez ďalšieho nie je v danom prípade jediný a výlučný dôvod preukazujúci potrebu odklonu od precedensu a na určenie nového pravidla. Ide skôr o súbor vzájomne prepojených a graduálne sa vyvíjajúcich a plynutím času zintenzívnených spoločensko-právnych „problémov“ v normatívnom systéme, na ktoré súčasný zákon nebol pripravený.

18. V konkrétnej rovine možno uvedené „problémy“ vysvetliť tak, že plynutím času vyformovaný „stav“ dlhodobého trvania a neprimerane obmedzujúceho zásahu do vlastníckeho práva vlastníkov pozemkov, ktorí nedisponujú žiadnym z oprávnení vlastníka v dôsledku (i) súdneho výkladu dotknutej právnej o premlčateľnom nároku len na jednorazovú náhradu, a to (ii) bez akejkoľvek viditeľnej snahy samosprávy (štátu) definitívne usporiadať vzájomné právne vzťahy, nie je v intenciách princípu proporcionality optimálny. Ak aj bola dôvodom hraničnej ústavnej akceptovateľnosti dosiaľ dočasnánosť tohto riešenia, tá plynutím času bez snahy samospráv o dialóg s vlastníkmi pozemkov nadobúda kontúry trvalosti a reálne riziko, že účel sledovaný zákonom č. 66/2009 Z. z. sa nenaplní. Takto zakonzervovaný spoločensko-právny stav podporený doterajšou judikatúrou a výkladom dotknutých právnych noriem nie je naďalej ústavne udržateľný.

19. Odhliadnuc od aktuálnych záverov ústavného súdu k zmene povahy náhrady za vecné bremeno zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z., v ďalšom na to priamo nadväzujúcom kroku sa ústavný súd zaoberal rozhodujúcim temporálnym aspektom pre prípadné rozhodnutie o vyhovenie druhovej skupine ústavných sťažností. V uznesení sp. zn. PLz. ÚS 1/2026 z 15. apríla 2026 (ďalej len „zjednocujúce stanovisko“) zjednotil odlišné právne názory senátov ústavného súdu a vo výroku tohto uznesenia vyslovil, že *„právny názor ústavného súdu, podľa ktorého okolnosť odôvodňujúcu prekonanie skoršej judikatúry najvyšších súdnych autorít o povahe náhrady za vecné bremeno zriadené podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., môže tvoriť fakt, že ani po takmer 16 rokoch od nadobudnutia účinnosti uvedeného zákona nebol dosiahnutý jeho účel spočívajúci v definitívnom usporiadaní vlastníckych vzťahov medzi vlastníkom pozemku a obcou alebo vyšším územným celkom, ako vlastníkom delimitovanej stavby, je uplatniteľný len na právoplatné rozhodnutia všeobecných súdov vyhlásené po právoplatnosti uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 12/2025 z 28. mája 2025“*.

20. V intenciách zjednocujúceho stanoviska sa žiada vyhodnotiť, že predmetom prieskumu pred ústavným súdom je rozhodnutie najvyššieho súdu (ako konečného rozhodnutia všeobecného súdu), ktoré bolo vyhlásené 30. júla 2025, teda po právoplatnosti uznesenia ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 12/2025 z 28. mája 2025, ktoré nastalo 27. júna 2025. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu založené na právnom názore na jednorazovej náhrade nastolenou doterajšou judikatúrou bolo vydané v okamihu, hoci už rozhodovacia prax ústavného súdu signalizovala možnosť evolutívnej zmeny judikatúry a náznak pozitívnej zmeny hmotnoprávneho postavenia vlastníkov pozemkov.

21. Nastolenie zmeny judikatúry, ktorá v sebe nesie potenciál naplnenia účelu zákona č. 66/2009 Z. z., ktoré vzišlo z iniciatívy ústavného súdu, však patrí všeobecným súdom s náležite vyargumentovaným odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe podľa čl. 2 ods. 3 CSP a § 220 ods. 3 CSP (por. bod 17 tohto nálezu). Ak takejto zmene bráni absencia možnosti strany sporu prípustne namietat' nesprávne právne posúdenie v situácii, keď túto nesprávnosť strana sporu vidí práve v neodklonení sa súdu od rozhodovacej praxe [§ 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP *a contrario*], ústavný súd považuje za potrebné meniť tento náhľad prostredníctvom svojej rozhodovacej činnosti vrátane kasačnej záväznosti svojich rozhodnutí v konaniach podľa čl. 127 ústavy (sp. zn. PL. ÚS 9/2026).

22. Vychádzajúc z uvedených úvah, ústavný súd dospel k záveru, že v prejednávanej veci došlo k porušeniu práv sťažovateľov na súdnu ochranu a spravodlivý proces ústavne nekonformným výkladom aplikovaných právnych noriem s priamym dopadom na ich vlastnícke právo a právo pokojne užívať majetok (v spojení s čl. 12 ústavy), ktorý predstavuje neprimerané bremeno (bod 1 výroku tohto nálezu).

23. Vzhľadom na to, že napadnuté rozhodnutie porušuje základné práva sťažovateľov, ústavný súd ho zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie a rozhodnutie najvyššiemu súdu (bod 2 výroku tohto nálezu). V ďalšom konaní bude úlohou najvyššieho súdu v súlade s právnym názorom ústavného súdu pri zohľadnení individuálnych okolností prípadu tak, aby bola poskytnutá súdna ochrana spravodlivá, opätovne rozhodnúť o nároku sťažovateľov.

24. Na záver treba dodať, že ústavný súd sa návrhom sťažovateľov na iniciovanie konania o súlade právnych predpisov nezaoberal z dôvodu, že už v uznesení sp. zn. PL. ÚS 9/2026 explicitne vyjadril, že platnosť a účinnosť napadnutého právneho predpisu nebráni dosiahnutiu sledovaného cieľa (spravodlivé usporiadanie pomerov strán sporu). Preto nevzhliadol potrebu derogačného zásahu s tým, že postačuje odklon od recentne ustáleného právneho názoru najvyššieho súdu o jednorazovom charaktere predmetnej náhrady.

V.

Trovy konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania v celkovej sume 2968,75 eur (výrok 3 tohto nálezu).

26. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 16 ods. 3). Základná

sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2025 je 371 eur a hodnota režijného paušálu je 14,84 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2026 je 396,50 eur a hodnota režijného paušálu je 15,86 eur. Sťažovateľom, ktorých právny zástupca je platiteľom dane z pridanej hodnoty, ústavný súd priznal náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2025 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2026 (replika), čo predstavuje celkom 2968,75 eur.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. mája 2026

Miroslav Duriš
predseda senátu